

Rudolf Fürst

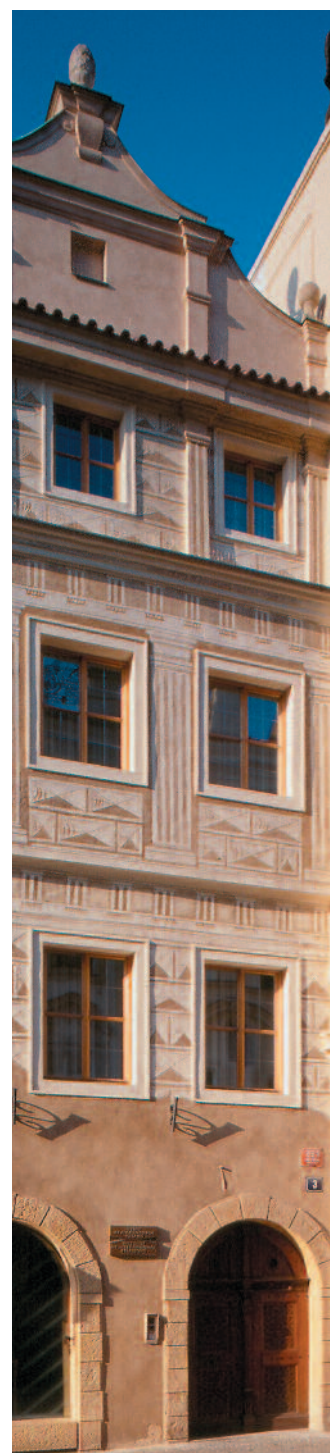
Partnerství EU-ČLR vyžaduje update

SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ

Prudký nárůst investic z Číny do EU v roce 2016 naznačuje pokračující sbližování obou stran.

ČLR se v kontrastu s ústupem USA od TPP chopila příležitosti sama sebe prezentovat jako vůdčí globální sílu usilující o rozšíření volného obchodu.

V EU se zejména v Německu a Francii po vyhlášení odchodu Velké Británie z EU rodí politická vůle vyvinout větší tlak na Čínu k rozsáhlejšímu otevření trhů a usnadnění investic z EU. Vezme Brusel ČLR za slovo a prosadí více reciprocity vůči liberálně se tvářícímu Pekingmu?

Sbližování EU-ČLR dané oboustranně strategickými ekonomickými zájmy podtržené čínskou investiční megakampaní OBOR (*One Belt One Road, Jeden pás, jedna stezka*) za poslední dva roky 2015–2016 gradovalo. S ohlášeným odchodem Velké Británie z EU, v Číně a ve většině asijských zemí nevídaným, se zvyrazňuje individuální ekonomická a politická váha Německa v euro-čínské agendě. Výsledek voleb ve Francii navíc potvrdil

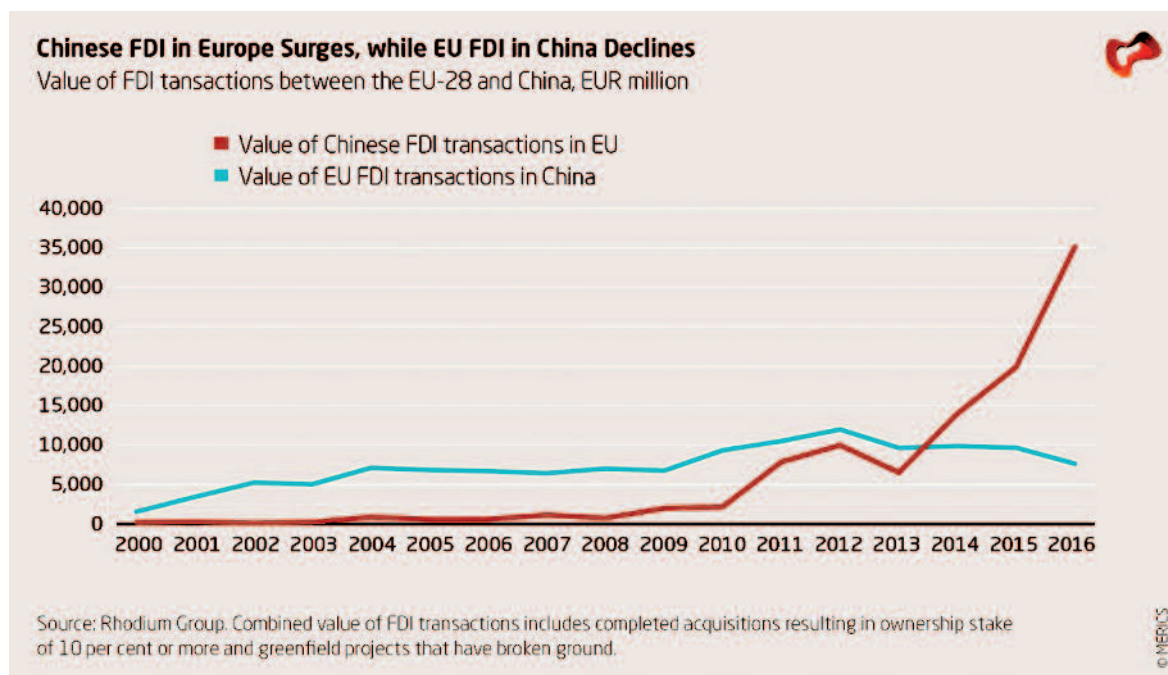
Čína naznačila, že v této situaci za ústupu USA chce sama být hlavním globálním proponentem volného obchodu, ačkoliv v reálné praxi takové postoje ve vlastní zemi vůči zahraničním aktérům nepraktikuje.

proevropské směřování druhého nejsilnějšího aktéra v EU a povzbudil ekonomické vyhlídky EU.

Projev prezidenta Si Ťin-pchinga v Davosu v lednu 2017 vyjadřující trvalou podporu Číny globalizačnímu trendu kontrastuje s náznaky USA k ekonomickému protekcionismu po zvolení Donalda Trumpa prezidentem a jeho od-

stoupení od do té doby dlouhodobě prosazované Trans-pacifické zóny volného obchodu mezi asijskými státy a americkým kontinentem, Austrálií a Novým Zélandem, tzv. *Trans-Pacific Partnership (TPP)*. Čína naznačila, že v této situaci za ústupu USA chce sama být hlavním globálním proponentem volného obchodu, ačkoliv v reálné praxi takové postoje ve vlastní zemi vůči zahraničním aktérům nepraktikuje. Dynamika ekonomického propojení Evropy s ČLR však pokračuje vlastní setrvačnou energií, podnětenou dosud bezprecedentními hodnotami čínských investic v roce 2016.

Dramatický nárůst investic ČLR do EU, zejména do západní Evropy, ukazuje graf MERICS:

Nová dynamika vztahů EU-ČLR ?

Čínská diplomacie po summitu v Davosu pokračovala v aktivitě podporující volný obchod směrem k EU, svému největšímu obchodnímu partnerovi. Pro EU je Čína druhým nejdůležitějším obchodním partnerem a je potenciálně jedním z nejrychleji rostoucích trhů, i přes zpomalování růstu HDP. I přes zásadní strategický význam pro Evropu je ČLR náročným odbytíštěm, obtížně dostupným v důsledku trvajících ochrany trhu netarifními prostředky. Nedostatečný přístup pro evropské exportéry je dán také stále přetrvávajícím subvencováním domácích výrobců, obecně netransparentními rysy čínského trhu, nedostatečnou ochranou intelektuálního vlastnictví a nedostatečnou vymahatelností práva. Obchodní deficit EU s ČLR trvale narůstá, v polovině roku 2016 překročil 180 miliard €.¹

Čína je už od roku 2016 největším obchodním partnerem Německa, Německo má jako jedna z mála zemí aktivní obchodní bilanci s ČLR a je největším příjemcem čínských investic. S ekonomickým sblížením s Čínou a s nadcházejícími parlamentními volbami v Německu v souvislosti s tímto trendem nebyvale posílila debata o strategické nevhodnosti prodeje technologických podniků Číně a o ekonomické bezpečnosti obecně. Velká Británie sama po odchodu z EU

Německo a Francie, se stávají klíčovými aktéry euro-čínské agendy, od kterých unisono se samotným Bruselem zaznívá potřeba více asertivní politiky vůči Peking.

usiluje o vlastní dohodu o volném trhu s Čínou, která se stává dlouhodobou strategickou prioritou. Zbylé státy EU, zejména tandem Německo a Francie, se stávají klíčovými aktéry euro-čínské agendy, od kterých unisono se samotným Bruselem zaznívá potřeba více asertivní politiky vůči Peking, jež se soustřeďuje okolo následujících bodů:

- Potřeba aktualizovat pravidla pro větší reciprocitu v obchodní a investiční politice, ochranu strategických zájmů EU a členských států s ohledem na výprodej technologických forem do Číny.
- Potřeba apelovat na další vnitřní reformy v ČLR, které by opravňovaly k udělení statutu tržní ekonomiky (MES). Za současné situace je obecně ČLR považována za zemi, která tyto standardy stále ještě nesplňuje. Lze naproti tomu očekávat, že čínská vyjednávací pozice bude usilovat o dojednání kompromisu, směřujícího blíže čínským zájmům.
- Potřeba zajistit soulad mezi Čínou iniciovanými regionálními formáty uvnitř EU, typicky zejména 1+16, aby nekolidovaly se společnou evropskou politikou a aby potenciálně nenarušovaly vnitřní pravidla a regule uvnitř EU.

¹ Financial Times, <https://www.ft.com/content/5cfd2363-2758-3d65-967b-abecbdf2504c>.

- Nutnost monitoringu vstupů mimoevropského kapitálu do EU jako nástroje ekonomické bezpečnosti. Pokud s ním členské státy EU budou souhlasit.

Není jisté, do jaké míry je ohlašovaná vstřícnost čínské strany a urgencye k dřívějšímu datu pořádání summitu EU-ČLR (květen), než obvykle (červen), nesena obavami Pekingů ze zhoršeného mezinárodního prostředí vlivem nepředvídatelného chování administrativy Donalda Trumpa a vyvolána jeho asertivní rétorikou, a do jaké míry spatřuje v možném sblížení s EU zajištění svých strategických vazeb s napojením na OBOR. Pro Brusel je čínská ochota jednat o volném obchodu buď příležitostí vyjednat nové podmínky, více otevřené požadavkům EU, nebo se jedná jen o diplomatickou kampaň ČLR, jak ovlivnit evropské partnery sliby k povolnějšímu stanovisku k udělení MES.

4

Představa, že Čína bude pokračovat v masivním vykupování technologicky strategických firem, bez odpovídající reciprocity a ústupků poskytnutých evropským partnerům, je neudržitelná a volá po asertivní odezvě EU, ve které nejde jen o bojovnou předvolební rétoriku německých sociálně-demokratických politiků, typicky ministra Sigmara Gabriela a nového šéfa SPD Martina Schultze. Získání technologicky inovativních firem vyhovuje strategii ovládnout světové trhy a získat náskok před konkurencí. Zatímco v ČLR se jedná

Představa, že Čína bude pokračovat v masivním vykupování technologicky strategických firem, bez odpovídající reciprocity a ústupků poskytnutých evropským partnerům, je neudržitelná.

o státě prosazovanou taktiku, nejednotnost uvnitř EU je strategicky nevýhodná.

Německé levici, stejně jako CDU, také nepřestává vadit nezlepšující se situace lidských práv v Číně, Berlín si s ohledem na vlastní ekonomickou autoritu a silné sebevědomí takovou politiku nemusí odpírat.

České zájmy ve formátu EU-ČLR a regionálního formátu 1+16

Politické sblížení s Čínou v české veřejnosti vzbuzuje rozporuplné pocity. Zatímco vláda, ministerstva a prezident pragmatický pro-čínský kurz podporují, politická opozice, většina médií a občanský sektor se k ČLR staví jako obtížně přijatelné partnerské zemi a některé investice spojují s riziky. Evropské debaty o čínské agendě jsou ve srovnání

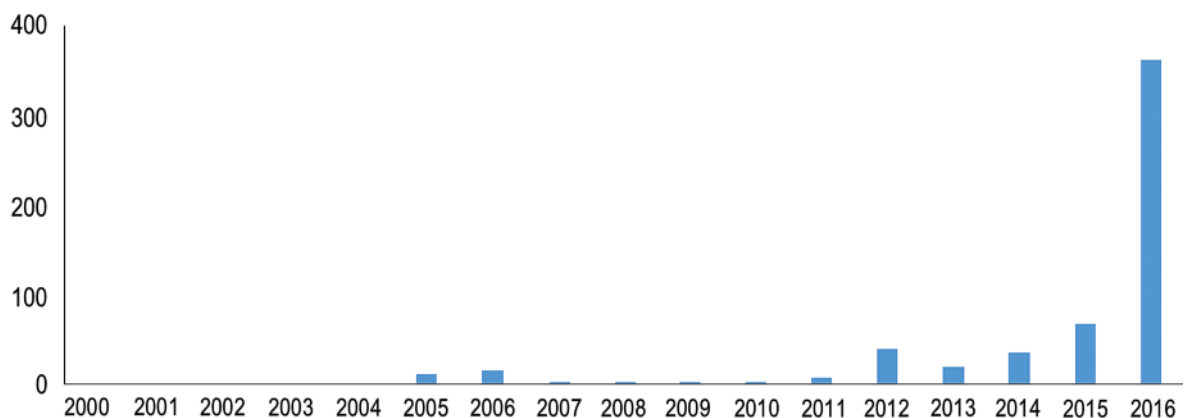
s českou realitou strukturovanější, podrobnější a méně ideologicky podjaté ve smyslu tematizace ohrožení vlastní identity a bezpečnosti země. Z čínských investic se v ČR stalo politické téma: podporovatelé ekonomického sbližování vydávají narůstající investice za důkaz správnosti své politiky, odpůrci zpochybňují množství a strukturu investic a jejich výhodnost pro ČR. Západoevropská debata se stáčí k tématu sbližování investic také kriticky, zdůrazňuje nedostatek reciprocitu, nezpůsobilost čínské ekonomiky pro udělení statutu MES a nedostatečnou otevřenost čínských trhů pro finanční služby, telekomunikace a některé další resorty.

Z čínských investic se v ČR stalo politické téma.

Statistika za rok 2016 naznačuje, že dramatický vzestup čínských PZI, jaký se odehrál v EU, probíhal i v ČR:

PZI z Číny do ČR (milion €): (Rhodium Group)

2014	2015	2016	Celkem
36	68	362	569

Přírůstek PZI do České republiky kopíruje celoevropský trend, zejména v roce 2016 s meziročním nárůstem zhruba pětinasobku. Pokračování této tendence nelze zaručit, avšak množství a závažnost rozjednaných kontraktů naznačuje, že v ČR se ve srovnání s ostatními státy „šestnáctky“ jedná o více nadějný vývoj, který lze aktuálně považovat za trend.

Česká pozice v rámci 1+16 je specifická a prakticky dosud stojí mimo infrastrukturní projekty v rámci OBOR; ČR se ani nepřidala k členským zemím zastoupeným v Asijské bance pro investice do infrastruktury (AIIB). Česká ekonomická politika a lobbistická aktivita přiblížila investice z Číny, které se strukturně podobají spíše zemím západní Evropy, tj. do finančních služeb, nemovitostí, turistiky, vybraných technologicky kvalitních oborů a do zdravotnictví. České průmyslové lobby nemají jednotné postoje k udě-

lení statutu MES, promyšlení politického stanoviska si vyžádá další konzultace uvnitř ČR i v EU.

V objemu českých exportů do Číny lze očekávat mírný vzestup s ohledem na postupné získání exportních licencí na potravinářské výrobky a s další podporou čínských partnerů, kteří majetkově vstoupili do českých technologických firem. Opomíjenou skutečností je reálná úroveň prodeje zboží formou subdodávek přes členské země EU, jako zejména Německo, figurujících v exportu do Číny jako finální výrobci.

Závěr

6

Když Peking jeví tak silné zaujetí pro volný trh – v opozici k USA – jak naznačil prezident Si na Světovém ekonomickém fóru v Davosu počátkem tohoto roku, pak je nejlepší příležitost vzít čínské partnery za slovo. To je důvod, proč k nadcházejícímu summitu EU-ČLR lze vzhlížet s očekáváním. Indikátorem možného pokroku by byla navržená podoba strategické dohody EU-ČLR o investicích, případně harmonogram vedoucí k její

Když Peking jeví tak silné zaujetí pro volný trh – v opozici k USA – jak naznačil prezident Si na Světovém ekonomickém fóru v Davosu počátkem tohoto roku, pak je nejlepší příležitost vzít čínské partnery za slovo.

ratifikaci a zavádění do praxe. Stejně tak lze očekávat uvolnění netaarifních restrikcí na evropské zboží, pokud je ovšem takové očekávání reálné s ohledem na vnitřní strukturální potřeby ČLR.

Pokud by EU za uvolnění investičních a obchodních bariér obětovale udělení MES Číně, v dlouhodobé perspektivě by se nástroj anti-

dumpingových řízení otupil a ztratil na efektivitě. Zatímco atmosféra předešlého summitu EU-ČLR v Pekingu v roce 2016 byla zatemněna prohrou Číny u Mezinárodního soudu ve věci teritoriálních nároků v Jihočínském moři, nedohodou o MES a nevyřešením sporů o laciné importy čínské oceli, nový summit má být demonstrací podpory Číny pro stabilní a prosperující EU, především pro vlastní čínské potřeby. Zajímavé bude, jak se sladí potřeby členských zemí EU v restrikci vůči vykupování strategických technologických forem, zda Německo vykročí blíže k francouzskému – přísnějšímu modelu, a do jaké míry budou ostatní země ochotny něco takového respektovat.

Státy formátu 1+16 sledují, jak Brusel zpochybnil čínské investiční angažmá ve výstavbě železnice Bělehrad–Budapešť z opožděně vzneseného nároku přezkoumat, jak čínské angažmá vyhovuje regulím veřejných tendrů uvnitř EU. Pravidla musí platit pro všechny stejně.

Dalším indikátorem bude nástin možné dohody o volném trhu mezi EU a ČLR, ovšem za předpokladu masivních reforem zejména na čínské straně. Stadium jednání a výsledek je proto vhodnou stopou k prokázání posunu vpřed. Protože Čína jedná o volném obchodu s řadou dalších partnerů v Asii, například s Japonskem a Korejskou republikou, není tlak na reformy vůči ČLR směřován jen z Evropy.

Doporučení

Česká pozice má výhodné postavení proto, aby svou bilaterální agendu s Čínou harmonizovala s regionálním formátem 1+16 a zejména strategickým partnerstvím EU-ČLR. Současně se nabízí i využití bilaterálních kontaktů s Německem, nyní velmi prominentní země v očích Pekingu, pro příležitostné konzultace v otázkách ekonomických zájmů v ČLR.

Přítomnost formátu 1+16 sama o sobě a příležitostné disharmonie v prohlášení politických špiček ČR o svobodných možnostech v rozvíjení čínské agendy neustále budí pozornost a potřebu ujišťovat partnery v EU o tom, že čínská agenda není alternativou pro českou politiku ani v politickém, ani ve větší míře v ekonomickém smyslu. Pozornost vůči ČLR a strategické partnerství s ČLR nestojí proti společné politice Bruselu. Praha má v zásobě dost přesvědčivých argumentů pro svou pozici, která je zvenčí srozumitelná.

Sdílení společných zájmů v ekonomické bezpečnosti a monitoringu finančních toků mimoevropského původu uvnitř EU je také strategickým zájmem ČR. Česká republika by měla sama iniciativně přispět k posílení společného kontrolního systému uvnitř EU.

- Možné posuny směrem k asertivní ekonomické politice EU se ČR týkají, je příležitost projevit iniciativu.
- Česká republika musí v EU nadále hájit svou individuální politiku vůči ČLR, má dostatečnou zásobu seriózních argumentů.
- Česká republika má důvod sdílet monitoring mimoevropského kapitálu z mimoevropských destinací uvnitř EU.

Autor je výzkumným pracovníkem ÚMV, koordinátorem Centra vztahů EU-Asie.

e-mail: furst@iir.cz